

Hästhållningens påverkan på prevalensen av stereotypier hos häst

The influence of holding systems on stereotypies in horses

Mia Hedlund

Handledare: Maria Andersson, institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Examinator: Eva Tydén, institutionen för biomedicin och folkhälsovetenskap

Kandidatarbete i veterinärmedicin

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: grund nivå, G2E

Kurskod: EX0700

Utgivningsort: Uppsala

Utgivningsår: 2015

Serienamn: Veterinärprogrammet, examensarbete för kandidatexamen / Sveriges lantbruksuniversitet,
Institutionen för biomedicin och veterinär folkhälsovetenskap

Delnummer i serie: 2015:38

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Häst, stereotypi, hästhållning, beteende, foder, motion

Key words: Horse, stereotype, holding, behaviour, forage, exercise

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	1
Summary	2
Inledning.....	3
Syfte.....	3
Material och metoder	3
Litteraturoversikt.....	4
Stereotypier.....	4
Vad är det?	4
Olika sorters stereotypier.....	4
Utveckling av stereotypier.....	4
Prevalens	5
Riskfaktorer associerade med utveckling av stereotypier	6
Hästhållningens påverkan	6
Inhysningssystem	6
Utfodring	7
Motion	8
Ridstil	8
Diskussion.....	9
Litteraturförteckning	13

SAMMANFATTNING

Syftet med denna litteraturstudie är att beskriva hästhållningens effekter på förekomsten av stereotypier hos hästar. Jag kommer även att diskutera hur hästhållningen påverkar förekomsten av stereotypier, varför vi håller hästar så att de utvecklar stereotypier och hur förekomsten av dessa kan förebyggas. Stereotypier kan definieras som repetitiva, relativt oföränderliga beteenden utan tydliga mål och funktioner. De har påvisats hos flera olika sorters djur och kan indikera en försämrad välfärd. Vissa tror att stereotypier kan reducera stress hos djur eller få djuret att känna någon sorts kontroll över sin situation och användas som en sorts hanteringsmekanism. Därför går det inte att med säkerhet säga att stereotypier är helt funktionslösa. Fem vanliga stereotypier hos häst är luftsugning, krubbitning, träätning, vävning och boxvandring. Den sammanlagda prevalensen för stereotypier hos häst ligger enligt olika studier på mellan 3,5- 34,67%.

Daglig fri tillgång till paddock eller bete minskar risken för stereotypier, vilket kan förklaras av att om hästar får gå på bete har de möjlighet att utföra sitt naturliga födosöksbeteende. Även social kontakt med andra hästar är viktigt och minskar risken för stereotypier. Både antalet utfodringar och typen av foder påverkar prevalensen av stereotypier. Det är inte självklart vilket antal utfodringar som ger minst prevalens av stereotypier, men utfodring av endast en sorts foder påverkar prevalensen negativt. Vilket inte är konstigt då vildhästarna som dagens domesticerade hästar härstammar från levde på olika sorters grovfoder och betade under större delen av dagen. Det finns inget signifikant samband mellan mängden motion och frekvensen av stereotypier. Både typen av motion och stilen i vilken hästarna rids har dock en påverkan på prevalensen. Hästar som rids i engelsk stil har större sannolikhet att uppvisa stereotypier än de som rids i westernstil.

Hästhållningen påverkar alltså prevalensen av stereotypier på många olika sätt. Utifrån det här är det viktigt att hästhållare undersöker sina hästars miljö och arbetar med att göra den så optimal för hästarna som möjligt. Om man inte gör det är risken stor att onormala beteenden uppkommer och om dessa inte identifieras i ett tidigt skede kan de utvecklas till permanenta stereotypier. Anledningarna till att hästhållare inte optimerar sina hästars miljö kan vara många, det kan bland annat bero på okunskap, vana, ekonomi eller bekvämlighet. Hästhållaren bör ge hästen daglig fri utomhusvistelse och möjlighet till social kontakt med andra hästar. Även foderrutiner bör ses över och hästhållaren bör vara medveten om att motioneringstyp och ridstil kan påverka förekomsten av stereotypier.

SUMMARY

The purpose of this study is to describe the effect housing systems for horses has on the prevalence of stereotypies. I will discuss how housing systems effects the prevalence of stereotypies, why we keep horses so that they develop stereotypies and how we can prevent the prevalence of stereotypies. Stereotypies can be defined as repetitive, relatively unchangeable behaviours without any clear goal or function. They have been seen in multiple animals and may indicate a poor welfare. Some believe that stereotypies can reduce stress in the animal or make the animal feel some sort of control over its situation and use it as some sort of management mechanism. One cannot with certainty say that stereotypies are completely functionless. Five stereotypies in horses are air sucking, cribbing, wood-eating, weaving and box-walking. The total prevalence of stereotypies lies between 3,5- 34,67% depending on which study that is investigated.

Daily free access to a paddock or pasture reduces the risk of stereotypies, this can be explained by the fact that horses on pasture can exhibit their natural feeding behaviour. Social contact with other horses is also important and reduces the risk of stereotypies. The wild horses that todays domesticated horses descend from lived on roughage and grazed for a majority of their day. Both the number of feedings and the type of forage have an effect on the prevalence of stereotypies. It is not certain witch number of feedings that gives the lowest prevalence of stereotypies, but feeding with only one type of forage has a negative effect on the prevalence of stereotypies. There is no significant connection between the amount of exercise and the fervency of stereotypies, but both the type of exercise and the style that the horse is ridden in has an effect on the prevalence. Horses that are ridden in English style have a greater possibility of also exhibit stereotypies that those that are ridden in western style.

The housing of horses affects the prevalence of stereotypies in many different ways. On this basis it's important for the horse-keepers to investigate the environment of their horses and work on making it optimal for them. If they don't do this the chances are great that the horses develop abnormal behaviours and if these aren't identified early they can turn to permanent stereotypies. The reasons why horse-keeper's don't make the environment of their horses optimal can be numerous, it can for example be due to ignorance, force of habit, economy or convenience. The keeper of the horse should give it daily free range and the possibility to socially interact with other horses. The feeding routines should also be reviewed and the keeper of the horse should be aware of that type of exercise and riding style can affect the prevalence of stereotypies.

INLEDNING

Hästen är en väldigt social art som ursprungligen betade grovfoder under större delen av sin vakna tid och använder sig av varandra för att undvika och fly från fara (Hothersall & Casey, 2012). Hästen domesticerades för över 6000 år sedan, det är dock en kort tid i hästens historia och de domesticerade hästar vi håller idag är mycket lika de vilda hästar som de härstammar från (Wrange, 2014). Stereotypier ses endast hos djur som hålls i fångenskap och som då inte kan utföra de beteenden som är naturliga för dem (Mason, 1991). Det här stämmer in på dagens domesticerade hästar vilket pekar på att hästhållningen har en stor påverkan på förekomsten av stereotypier. Utifrån detta är det väldigt intressant att undersöka vad i hästhållningen som påverkar det.

Syfte

Syftet med denna rapport är att redovisa hästhållningens effekter på förekomsten av stereotypier hos häst. Utifrån det kommer följande frågeställningar diskuteras:

- Hur påverkar hästhållningen förekomsten av stereotypier hos hästar?
- Varför håller vi hästar så att de utvecklar stereotypier?
- Hur kan hästhållare förebygga förekomsten av stereotypier hos hästar?

MATERIAL OCH METODER

För att hitta material till denna litteraturstudie har jag främst använt mig av databasen Web of Science och som sökord har jag bland annat använt mig av följande: ”behavior”, ”behaviour”, ”stereotypies”, ”housing”, ”stable”, ”holding system”, ”horse” och ”equine”. Jag har gjort ett urval utifrån de artiklar jag hittat genom att välja bort de artiklar som inte var relevanta för ämnet. Utöver det har jag även använt mig av referenslistan i funna studier och uppsatser för att hitta mer material.

LITTERATURÖVERSIKT

Stereotypier

Vad är det?

Stereotypier kan definieras som repetitiva, relativt oföränderliga beteenden utan tydliga mål och funktioner. Studier som undersöker saken närmare visar dock att de förekommer i en för djuret icke-optimal miljö och att stereotypier även kan förstärkas genom att verka belönande för djuret. Det går därför inte med fullkomlig säkerhet säga att stereotypier är helt funktionslösa (Mason, 1991). Stereotypier kan indikera en försämrad välfärd (Waters et al., 2002) och har observerats hos flera olika sorters djur (Mason, 1991). Stereotypier är onormala på det sättet att de endast verkar uppkomma hos psykologiskt nedsatta eller fångade djur och inte hos friska frilevande djur. Däremot kan även de mest bisarra stereotypierna från början ha uppkommit ur en fullt normal företeelse (Mason, 1991).

Olika sorters stereotypier

Det finns flera olika stereotypier hos hästar. Fem vanliga stereotypier är luftsugning, krubbitning, träätning, vävning och boxvandring. Luftsugning är när hästen öppnar munnen, spänner och flexar nacken uppåt och suger in luft (Pereira Leme et al., 2014). Det här är väldigt likt krubbitning som går ut på att hästen placerar framtänderna på en fast yta (Pereira Leme et al., 2014), flexar nacken och drar bakåt. Hästen kan då antingen dra in luft i den övre delen av matstrupen eller inte, beroende på individ (McGreevy et al., 1995a; McGreevy et al., 1995b). När hästen drar in luft resulterar luftflödet i en ljudlig grymtning (McGreevy et al., 1995a). Innan hästen börjar med själva krubbitningen utför den, enligt McGreevy et al. (1995b), ett annat beteende som är associerat med krubbitning. Nämligen att slicka det fasta objekt som de sedan greppar med framtänderna i själva krubbitningen. Träätning är en annan oral stereotypi och går ut på att hästen greppar tag i en träyta med framtänderna för att sedan utföra tuggrörelser (Pereira Leme et al., 2014). Träätning kan även ses som ett omdirigerat beteende (McGreevy et al., 1995a).

Två stereotypier som inte har med orala beteenden att göra är vävning och boxvandring. Vävning går ut på att hästen svingar med huvudet, nacken, frambenen och ibland även bakbenen (McGreevy et al., 1995a). Det gör den genom att förflytta vikten från sida till sida så att det ser ut som att hästen gungar (Pereira Leme et al., 2014). Boxvandring går i sin tur ut på att hästen rör sig runt i boxen under en lång tid antingen oregelbundet eller i ett upprepande mönster (Normando et al., 2011). Hästen kan då t.ex. följa sina egna spår i en cirkel inne i stallet (McGreevy et al., 1995a).

Utveckling av stereotypier

Utvecklingen av stereotypier kan kopplas till att hästar hålls i en för dem mindre optimal miljö, eller att de tidigare har levt i en sådan miljö (Hothersall & Casey, 2012). Det kan vara så att stereotypier reducerar stress hos ett djur eller får djuret att känna någon sorts kontroll över sin situation och därmed kan användas som en sorts hanteringsmekanism (Mason, 1991). Det här resonemanget förstärks av att hästar som uppvisar stereotypier har ett signifikant lägre

medelvärde på kortisolkoncentration i saliven och hjärtfrekvens, samt signifikant längre intervall mellan hjärtslagen jämfört med de hästar som inte uppvisar några stereotypier under den första dagen av studier i en studie av Fejsáková et al. (2013). Att hästarna som uppvisade stereotypier hade lägre värden på stressindikatorer som hjärtfrekvens och kortisolkoncentration tyder på att stereotypierna kan vara bra för djuret, som en sorts anpassningsmekanism till sin levnadssituation (Mason, 1991).

Utifrån det här är det kanske inte så konstigt att stereotypier framförallt utvecklas hos djur som inte har möjlighet att utöva starkt motiverade beteenden, som ät- och födosöksbeteenden, vilket Mason ser i sin studie. Risken att utveckla stereotypier är även stor när hästarna inte har någon möjlighet att undkomma en skrämmande eller stressfull situation och hos djur som hålls i fångenskap eller isolerade från andra individer av samma art (Mason, 1991).

Om hästen av någon anledning skulle utöva onormala beteenden flera gånger kan de bli permanenta stereotypier, vilket speciellt gäller om hästen är uppjagad (Mason, 1991). Det är därför viktigt att upptäcka beteendeproblem i ett tidigt skede för att kunna hitta källan till dessa och åtgärda det som fick hästen att börja uppvisa beteendet till att börja med, innan stereotypin blir bestående (Wickens & Heleski, 2010). Efter tolv veckor är det fortfarande möjligt att få bort stereotypierna hos de flesta hästarna som uppvisar stereotypier (Visser et al., 2008).

Prevalens

Prevalensen av de olika stereotypierna hos häst varierar beroende på vilken stereotypi det är och vilken studie som kommit fram till resultatet. Förekomsten av krubbitning i Kanada och Europa ligger mellan 2,4- 8,3% enligt Wickens & Heleski (2010). Det stämmer bra överens med de 4,33% krubbitare som Dezfouli et al. (2013) fann i sin studie på 254 iranska hästar. De fann även en prevalens på 1,57% vindsugande hästar. Nagy et al. (2008) har i sin studie från Ungern räknat ut förekomsten av krubbitning och luftsugning tillsammans och har då fått fram att 4,35% av de 287 ridskolehästarna i deras studie uppvisar någon av stereotypierna. Av hästarna i sin studie hittade Dezfouli et al. (2013) att 3,54% av dessa väver. Det ligger ganska nära de 2,79% som Nagy et al. (2008) hittade i sin studie. Både Nagy et al (2008) och Dezfouli et al. (2013) har en liknande prevalens av boxvandrare, 3,83% respektive 2,36%. Nagy et al. (2008) visar även på en förekomst av träätning på 10,10%.

Den sammanlagda förekomsten av stereotypier är enligt Nagy et al. (2008) 16,70% och enligt Dezfouli et al. (2013) 14,56%. Det är mycket högre än de 3,5% av hästarna som antingen krubbiter, väver eller boxvandrar i en studie av Bachmann et al. (2003) på 2341 hästar från Schweiz. Denna studie inkluderar dock inte vindsugande eller träätande hästar och det kan eventuellt förklara varför prevalenserna skiljer sig så mycket. I de ovanstående studierna undersöktes hästar som redan innan studien uppvisade stereotypier. Waters et al. (2002) har utfört en studie på 225 engelska föl från innan de avvants och som längst i fyra år. Vid slutet av studien uppvisade 34,67% av fölen onormala beteenden. Onormala beteenden definierades i denna studie som både orala- och rörelsebaserade stereotypier, i denna studie undersöktes träätning, krubbitning, vävning och boxvandring. Av dessa började 10,5% av krubbita vid en medianålder på 20 veckor, 4,6% uppvisade vävning vid en medianålder på 60 veckor, 2,3%

började boxvandra vid en medianålder på 64 veckor och 30,3% började träata vid en medianålder på 30 veckor.

Riskfaktorer associerade med utveckling av stereotypier

Dezfouli et al. (2013) fann ingen signifikant skillnad i prevalensen av stereotypier mellan de olika könen. Studien visade dock på en betydande skillnad mellan olika raser. 19,04% av fullbloden och 18,03% av de arabiska fullbloden visade stereotypier. Medan betydligt färre 7,4% av holsteinhästar och 0% av trakehner påvisade stereotypier.

Studien visade även skillnader mellan hästar i åldern 1-7 år och hästar över sju år, där 9,19% av de äldre hästarna och 17,36% av de yngre hästarna påvisade stereotypier. Det motsäger dock vad Bachmann et al. (2003) kommit fram till i sin studie. Där visade de att sannolikheten för stereotypier hos en häst ökade med åldern. Samma studie visade även att hästar med ett vildare lynne har dubbelt så stor chans att påvisa några stereotypier än lugnare hästar. Även Normando et al. (2011) undersökte om ålder påverkade prevalensen för stereotypier i sin studie och kom fram till att ålder inte påverkade prevalensen av stereotypier signifikant. Studien gjordes i två faser, där den första utfördes på 346 olika sorters hästar i Italien och Schweiz. Fas två gjordes på 101 arabiska fullblod från Italien. I studien undersöktes alla fem stereotypier som listats ovan. Studien visade inte på någon skillnad beroende på kön eller vilket land hästarna kom från, med ett undantag- nämligen träätning. Det här var mer frekvent hos hästar från Schweiz. De visade inte heller någon signifikantskillnad mellan de hästar som avvants tvärt och de som avvants gradvis. Waters et al. (2002) visade att det var en större chans att föl från dominant ston utvecklade beteendeproblem än de från lägre rankade ston. Den studien indikerade även att fullblodsföl har större risk att utveckla beteendeproblem än andra, det var dock inte signifikant.

Hästhållningens påverkan

Inhysningssystem

Om hästar får gå på bete har de möjlighet att utföra sitt naturliga födosöksbeteende. Det är inte möjligt då hästen står uppstallad och med tanke på det är det inte konstigt att hästar som dagligen har fri tillgång till en paddock eller ett bete har en minskad risk för stereotypier (Bachmann et al., 2003). Även Normando et al. (2011) visade i sin studie att hästar som inte hade fri tillgång till en paddock eller ett fält, samt de hästar som hade tillgång till det men som fick tillbringa mindre än sex timmar på dessa dagligen, oftare uppvisade stereotypier kopplade till rörelseapparaten. Det förstärks ännu mer av studien gjord av McGreevy et al. (1995a) där de visade att förekomsten av en paddock på gården minskade risken för att någon av hästarna uppvisade krubbitning. Fri vistelse i paddock har visat sig viktigt för föl under avvänjning (Waters et al., 2002). Studien visade att föl som avvants i en paddock hade signifikant lägre risk att utveckla stereotypier än de som avvants i en box. Risken för att utveckla stereotypier hos de föl som avvandades i en box var dubbelt så stor som för de som avvants i paddock. Även efter att fölet avvants hade inhysningen en viktig roll då de föl som fick stå i box efter

avvänjningen hade en signifikant högre risk att utveckla stereotypier än de som fick gå på bete efter avvänjningen (Waters et al., 2002).

Förutom fri vistelse utomhus verkar möjligheten att kunna röra andra hästar vara viktig då det minskar risken för stereotypier (Bachmann et al., 2003). Att endast kunna se sina boxgrannar har inte lika bra effekt. 17,75% av hästarna som hade visuell kontakt uppvisade stereotypier, medan endast 8,23% av hästarna som kunde röra sina grannar hade stereotypier (Dezfouli et al., 2013). Social kontakt är även viktigt då hästen vistas inuti stallen, det visade en studie gjord av Visser et al. (2008) där 36 hästar inhystes i stall för första gången. Arton av hästarna uppstallades i ensamboxar, medan de andra arton hästarna fick stå i parboxar och efter tolv veckor undersöktes prevalensen av stereotypier i de båda grupperna. I gruppen som hade stått i parboxar var det ingen av hästarna som utvecklade någon stereotypi. Medan det i gruppen som stallats i ensamboxar var 67% av hästarna som utvecklat någon slags stereotypi. Fyra hästar hade börjat krubbita, åtta andra hästar uppvisade vävning och av dessa åtta var det fyra som även hade börjat boxvandra.

Enligt Normando et al. (2011) påverkades ingen av stereotypierna av vilket sorts strö som använts i boxen, oavsett om man använde sig av halm eller något annat. Däremot visade McGreevy et al. (1995a) att användningen av något annat strö än halm var korrelerat med en ökad risk för att hästarna även hade någon form av onormala beteenden. Om de olika stereotypierna undersöktes var för sig var det endast vävning som var signifikant associerat med formen av strö. Den studien visade även på att storleken på gårdarna där man höll hästarna hade en effekt på förekomsten av någon sorts stereotypiska beteenden. De gårdar som inhyste fler än 75 hästar hade en minskad risk för stereotypier, medan de som hade mellan 26 och 50 hästar hade en ökad förekomst av träätande hästar. Det var dock ännu tydligare bland hästar som vävde, där prevalensen var högst på de gårdar som hade mellan 51 och 75 hästar (McGreevy et al., 1995a).

Utfodring

Vildhästarna som dagens domesticerade hästar härstammar från levde på grovfoder och betade cirka två tredjedelar av dagen (Hothersall & Casey, 2012). Enligt McGreevy et al. (1995a) ökar risken för stereotypier vid utfodring tre gånger dagligen. Fler eller färre utfodringar om dagen var dock förknippat med en reducerad risk för stereotypier. Det överensstämmer med vad Dezfouli et al. (2013) kom fram till i sin studie. I studien var prevalensen för stereotypier hos hästar som blev utfodrade tre gånger per dag 16,76%, medan de som utfodrades två gånger per dag hade en förekomst av stereotypier på 9,87%. Däremot visar Bachmann et al. (2003) att om utfodring sker fyra gånger per dag så ökar prevalensen för stereotypier 2,2 gånger jämfört med hästar som utfodras mer eller mindre frekvent. En studie av Normando et al. (2011) påvisade ingen signifikant skillnad i prevalensen stereotypier beroende på antalet utfodringar dagligen när man jämförde upp till två utfodringar dagligen med mer än två utfodringar per dag. Studien visade även att hästar som inte hade fri tillgång till hö hade en större sannolikhet att börja trääta, än de hästar som inte hade fri tillgång till hö.

De hästar som fick mer än 6,8kg grovfoder dagligen hade en reducerad risk att visa någon sorts stereotypi jämfört med de hästar som fick mindre foder (McGreevy et al., 1995a). Av de olika

stereotypierna som undersöktes i studien var det framförallt träätning och vävning som visade det här sambandet. Typen av foder som hästar utfodras med har en påverkan på prevalensen av stereotyper. Enligt Whisher et al. (2011) så var frekvensen krubbitning per dag hos krubbitare lägre hos de som utfodrades med havre jämfört med de som utfodrades med sötat korn. 15,5% (med ett intervall på 3-31%) respektive 27% (med ett intervall på 11-52%). Waters et al. (2002) visade på att föl som utfodrades med koncentrerat foder efter avvänjning har en fyra gånger så stor risk att börja krubbita än de som inte utfodrades med det. Även Nagy et al. (2008) visade att de hästar som gavs koncentrerat foder mer än två gånger dagligen hade en förhöjd risk att uppvisa stereotyper, vid vidare undersökning såg de att träätning som hade en förhöjd risk. McGreevy et al. (1995a) visade att om hästarna utfodrades med annat foder än hö så reducerades risken för någon sorts stereotypi och vid undersökning av de olika stereotypierna visade vävning och träätning de största sambanden.

Motion

Varken Bachmann et al. (2003) eller Padalino et al. (2014) hittade något samband mellan mängd eller typ av motion och stereotyper hos hästarna i sina studier. I den sistnämnda studien var dock prevalensen av stereotyper mycket låg. Whisher et al. (2011) fann däremot en antydning till en effekt mellan motion och frekvensen av krubbitning per dag, även om denna inte var signifikant. Om hästarna inte tränades så krubbet de 25,3 \pm 3,8% av dagen. När de fick motioneras i 20 minuter så ökade dock frekvensen till 30,6 \pm 3,5% per 24-timmar efter motionering.

I studien av Pereira Leme et al. (2014) uppvisade hästar som användes till rodeo, turridding (horseback riding) och distansritt den högsta prevalensen stereotyper tillsammans med de föl som undersöktes. De hästar som visade lägst frekvens stereotyper var de som användes till hoppning och de hästar som fanns för uthyrning. Bland rodeohästarna var det luftsugning och vävning som var de stereotyper som var vanligast. Enligt Nagy et al. (2008) var stereotyper signifikant mindre vanliga hos de hästar som används som tävlingshästar. Samma studie visade även att om hästen reds av fler än två olika ryttare ökade risken för vävning, men risken för boxvandring minskade.

Från studien av McGreevy et al. (1995a) kunde man utläsa att hästarna som tränades av tränare som enbart tränade kapplöpning inför den kommande tävlingssäsongen löpte en större risk att ha någon form av stereotypi, jämfört med de hästar som tränades av en tränare som inte bara tränade kapplöpning. Vid vidare undersökning upptäckte McGreevy et al. att det främst berodde på andelen hästar som var träätare och att ingen av de andra stereotypierna var signifikant korrelerat till typen av träning.

Ridstil

Normando et al. undersökte om det fanns något samband mellan ridstilen i vilken hästar rids och förekomsten av stereotyper i sin studie. De kom fram till att hästar som främst eller bara rids i engelsk stil har en signifikant högre prevalens av stereotyper än de som rids i en annan stil. Enligt studien utövas engelsk stil med en lätt sadel och sträckta tyglar som oftast hålls i en hand. För att ge signaler till hästen om riktningssändring använder sig ryttaren av tyglarna och spänner tygeln på den sidan de vill vända till genom att dra lite i tygeln. Normando et al.

jämförde dels hästar som går på tur, då dessa kan ridas med både engelsk- och westernstil och turhästar som rids med engelsk stil visar på en signifikant högre förekomst stereotypier än de som rids med westernstil. Westernstil rids enligt studien med en tung sadel och tyglar som hänger löst mellan hästens mun och ryttarens hand. För att byta riktning lägger ryttaren tyglarna på hästens hals på den sida de vill svänga åt. Studien visar även att hästarna som främst rids i engelsk stil hålls mer restriktivt jämfört med de hästar som främst rids i andra stilar. Orala- och rörelsebaserade stereotypier har en högre prevalens hos de hästar som både rids med engelsk stil och hålls restriktivt, jämfört med de som endast har utsatts för endast en eller ingen av dessa. Samma studie visar dock ingen skillnad i stereotypier hos arabiska fullblod som rids i olika stilar. (Normando et al., 2011)

DISKUSSION

I denna litteraturstudie har jag försökt att endast ta med de resultat som rör stereotypier, men de olika definitionerna av vad som är en stereotypi kan vara ett problem när man ska sammanställa resultat från olika studier. I vissa studier undersöks stereotypierna krubbiting och luftsugning som en och samma stereotypi. Det kan bero på att de är svåra att skilja åt eller för att författarna anser att det inte är någon skillnad på beteendena. Resultatet av det här kan bli att prevalensen för de olika beteendena skiljer sig mellan studier. Olika studier har även olika definitioner på vad som är onormala beteenden och vad som är stereotypier. T.ex. så definierar McGreevy et al. (1995a) onormala beteenden som träätning och stereotypierna vävning, boxvandring och luftsugning/krubbitning. Medan Nagy et al. (2008) definierade alla fem beteendena som onormala stereotypa beteenden. En annan skillnad i definition kan vara hur många gånger ett beteende måste upprepas innan de räknas som en stereotypi. Det kan förklara att studierna jag undersökt har olika prevalenser och även de motsägande uppgifterna om ålder är en predisponerande faktor för stereotypier eller inte. Det kan även förklaras av att hästarna i de olika studierna hålls på olika sätt och att det egentligen är det som påverkar resultatet. Det tror jag är en förklaring både för förekomsten av stereotypier vid olika sorters strö och för vad McGreevy et al. (1995a) visade i sin studie angående storleken på gårdar. Studien visade att gårdar med mer än 75 hästar hade en reducerad risk för stereotypier och jag tror det kan förklaras av att man håller hästar på ett annorlunda sätt om man har många hästar och att det i sin tur leder till bättre förhållanden för dessa hästar än de som hålls i på en gård med mindre än 75 hästar. Däremot verkar inte fler hästar på gården vara helt sammankopplat med reducerad risk för stereotypier då risken för träätning och vävning var förhöjd i stall där man höll mellan 26 och 75 hästar.

Studierna jag har undersökt visar på att fri utomhusvistelse är viktigt för att minska risken för stereotypier hos häst. Det är i min mening inte så konstigt då hästen naturligt sett lever utomhus och tillbringar en stor del av sin tid betandes eller sökandes efter föda (Hothersall & Casey, 2012). Att det här även är viktigt för föl under avvänjning är inte heller förvånande då det är en viktig del av hästens liv och det är mer naturligt än att avvänjas i en box. Förutom möjligheten att ströva fritt förknippas ofta utomhusvistelse med social kontakt med andra hästar, vilket även det har bevisats minska risken för stereotypier (Bachmann et al., 2003; Visser et al., 2008). Då stereotypier har diskuterats vara ett sätt att hantera en icke-optimal situation och verka nästan

tröstande, kan minskningen av stereotypier hos hästar som har social kontakt med andra hästar eventuellt förklaras av två saker. Dels kan jag tänka mig att hästar som har social kontakt får ströva fritt i en större utsträckning än de som inte har någon social kontakt, vilket leder till en bättre miljö för hästarna och därmed minskar prevalensen av stereotypier. Det kan dock även bero på att socialisering med andra kan ha en betryggande effekt och att det hjälper hästen att hantera sin situation till den grad att de inte börjar utföra stereotypier. Det sistnämnda är en trolig förklaring då även hästar som står i parboxar har mindre stereotypier än de som står ensamma. Det stöds av vad Dezfouli et al. (2014) drog för slutsats i sin studie. De menar på att en stallutformning som tillåter kontakt mellan hästarna och ger dem möjlighet att interagera med varandra kan minska förekomsten av stereotypier.

Antalet utfodringar verkar ha en påverkan på prevalensen av stereotypier. Däremot är det inte självklart exakt hur och vilket antal utfodringar som påverkar prevalensen. Det verkar som den största risken för stereotypier föreligger när man utfodrar 3-4 gånger dagligen. Det kan ha att göra med att hästen, vid få utfodringar, blir uttråkad om den inte har möjlighet att äta under en längre tid. Det kan även bero på att få utfodringar kan leda till att hästen stressar upp sig inför utfodringen och det i sin tur kan leda till stereotypier. Enligt Mason (1991) så har uppjagade djur en större risk att utveckla stereotypier från onormala beteenden. Fler utfodringar per dag kan leda till att stressen inför utfodringen är mindre, men istället uppkommer flera gånger, vilket i sin tur leder till att hästen är i riskzonen för att utveckla stereotypier. Det vill säga: många utfodringar per dag kan leda till upprepade stresstillfällen och därmed ge en ökad risk för stereotypier. Medan få utfodringar per dag ger färre stresstillfällen, men kan ge en större stress mellan utfodringarna p.g.a. avsaknad av föda och uttråkning. Att brist på mat inte är bra för prevalensen av stereotypier ses även då risken för stereotypier är högre om hästen utfodras med mindre än 6,8kg per dag eller om hästen ej har fri tillgång på hö. Man skulle kunna tänka sig att olika sorters leksaker kan användas som en typ av berikning mellan utfodringarna. Bulens et al. (2012) utförde en studie angående det och kom fram till att de föremål de använde inte gjorde så att hästarna kunde utföra ett mer normalt beteende och att berikningseffekten av dessa föremål är begränsad. Det är därför viktigt att man fokuserar på att göra utfodringen så optimal för hästarna som möjligt. Typen av foder har även den betydelse för prevalensen av stereotypier, då koncentrerat foder och enformig utfodring av hö ökade risken för stereotypier. Att koncentrerat foder ökar risken för stereotypier kan ha att göra med att det går relativt fort att äta upp och som ovan nämnt kan det leda till en uttråkad häst som stressar upp sig inför utfodringar. Slutsatserna att enformig utfodring och kort ättid påverkar prevalensen av stereotypier negativt stärks av vad Thorne et al. (2005) kom fram till i sin studie. Studien visade att en utfodring med flera olika sorters foder ledde till en signifikant längre ättid och mer frekvent ätande jämfört med utfodring med endast ett sorts foder. I studien var det endast de hästar som bara fick en sorts foder som visade stereotypier. Thorne et al. drar slutsatsen att utfodring med flera olika sorters foder är mer likt hästarnas naturliga födobeteende och att fodret kan verka som en berikning för hästar som står i boxar. Utifrån det här kan man dra slutsatsen att fodret kan förbättra välfärden för hästarna och man bör undersöka det vidare då det kan vara ett relativt enkelt sätt att förbättra hästarnas miljö.

Mängden motion verkar inte ha någon påverkan på prevalensen av stereotypier men studier har visat att typen av motion som hästen utsätts för har det. Det här kan förklaras av att hästar hålls

olika beroende på vad de används till och att det egentligen är andra faktorer som slår igenom i studierna. Däremot verkar det som att ridstilen har en betydelse för prevalensen av stereotypier. I studien av Normando et al. (2011) visades en signifikant skillnad mellan de hästar som reds i engelsk stil och de som reds i westernstil, där engelsk stil hade en högre risk för stereotypier. Det kan eventuellt förklaras av att engelsk stil rids med sträckta tyglar som drar i bettet i hästens mun och är mer hårdhänt än westernstilen. Som rids med löst hängande tyglar och minimal kontakt med hästens mun, en slutsats av Fejsáková et al. (2013) stärker teorin då de visade att den lägsta kortisolnivån och därmed den lägsta stressnivån hittades hos de hästar som reds utan brett. Då engelsk stil, i större utsträckning än westernstil, går ut på att man har direkt kontakt med hästen, borde de hästar som rids i denna stil vara mer stressade.

Hästhållningen påverkar alltså prevalensen av stereotypier på många olika sätt. Några av de viktigaste faktorerna verkar vara utomhusvistelse, social kontakt, utfodring, motioneringstyp och ridstil. Utifrån det här är det viktigt att hästhållare undersöker sina hästars miljö och arbetar med att få den så optimal för hästarna som möjligt. Om man inte gör det så är risken stor att onormala beteenden uppkommer och om dessa inte identifieras i ett tidigt skede kan de utvecklas till stereotypier.

Varför håller vi då hästar så att de utvecklar stereotypier? Många saker kan påverka hästhållarens beslut att hålla hästen på ena eller andra sättet. Att t.ex. hålla hästar fritt utomhus är absolut ingen omöjlighet. Det är dock väldigt mycket mer omständligt för den som ska hantera hästen, jämfört med om den redan står i en box. En möjlighet skulle kunna vara att använda sig av parboxar, då dessa bevisligen minskar förekomsten av stereotypier och ger hästar mer social kontakt. Flera aspekter i inhysningssystemen är till för att det ska vara bekvämt för människan och inte nödvändigtvis för hästen. En annan anledning kan vara okunskap, det vill säga att hästhållaren inte vet vad som är optimalt för sin häst och därmed har svårt att optimera sin hästs miljö. Det här kan mycket väl bero på att det är svårt att veta vad som är optimalt då olika studier kommit fram till olika saker. Även vana, det vill säga att hästhållaren gör på ett sätt för att de alltid har gjort på det sättet, kan vara en anledning till att hästens miljö inte är optimal. Ytterligare en anledning till att hästhållare inte optimerar miljön för sina hästar kan vara ekonomi. Om ägaren inte har råd att exempelvis bygga om, anställa fler eller köpa annat foder så kan det vara en anledning till att de inte ändrar sin hästs miljö.

Vad ska då hästhållaren tänka på för att göra hästens miljö så optimal som möjligt? Att dagligen låta hästen ha tillgång till någon form av fri utomhusvistelse i en hage eller paddock och ha social kontakt med andra hästar är en bra början, det har bevisats minska risken för stereotypier. Förutom att ge hästen möjlighet till social kontakt utomhus kan hästhållaren gärna se till att hästen har möjlighet att interagera med artfränder även inne i stallen, antingen genom att använda sig av parboxar eller genom att se till att hästarna kan se och röra varandra. Vid avvänjning av föl är det här extra viktigt, då det är en kritisk tidpunkt i hästens liv.

Hästhållaren kan även se över foderrutiner, flera olika sorters foder är bra och det är viktigt att se till så att hästen inte får för lite foder. Antalet utfodringar bör antingen vara över fyra eller under tre, då det är förknippat med den lägsta risken för stereotypier. Utöver det här bör man

som hästhållare även vara medveten om att vissa typer av motionering är förknippade med en högre risk för stereotypier och att även stilen man rider hästen med har en inverkan på det här.

LITTERATURFÖRTECKNING

- Bachmann, I., Audigé, L. & Stauffacher, M. (2003). Risk factors associated with behavioural disorders of crib-biting, weaving and box-walking in Swiss horses. *Equine Veterinary Journal*, 35: 158-163.
- Bulens, A., Van Beirendonck, S, Van Thielen, J. & Driessen, B. (2012). The enriching effect of non-commercial items in stabled horses. *Applied Animal Behaviour Science*, 143: 46-51.
- Dezfouli, M.M., Tavanaeimanesh, H., Naghadeh, B.D., Bokaei, S. & Corley, K. (2013). Factors associated with stereotypic behavior in Iranian stabled horses. *Comparative Clinical Pathology*, 23: 1651-1657.
- Fejsáková, M., Kottferová, J., Dankulincová, Z., Haladová, E., Matos, R. & Miño, I. (2013). Some possible factors affecting horse welfare assessment. *Acta Veterinaria Brno*, 82: 447-451.
- Hothersall, B. & Casey, R. (2012). Undesired behaviour in horses: A review of their development, prevention, management and association with welfare. *Equine Veterinary Education*, 24: 479-485.
- Mason, J. (1991). Stereotypies: a critical review. *Animal Behaviour*, 41: 1015-1037.
- McGreevy, P.D., Cripps, P.J., French, N.P., Green, L.E. & Nicol, C.J. (1995a). Management factors associated with stereotypic and redirected behaviour in the Thoroughbred horse. *Equine Veterinary Journal*, 27: 86-91.
- McGreevy, P.D., Richardson, J.D., Nicol, C.J. & Lane, J.G. (1995b). Radiographic and endoscopic study of horses performing an oral based stereotypy. *Equine Veterinary Journal*, 27: 92-95.
- Nagy, K., Schrott, A. & Kabai, P. (2008). Possible influence of neighbours on stereotypic behaviour in horses. *Applied Animal Behaviour Science*, 111: 321-328.
- Normando, S., Meers, L., Ellery Samuels, W., Massimo, F. & Ödberg, F.O. (2011). Variables affecting the prevalence of behavioural problems in horses. Can riding style and other management factors be significant?. *Applied Animal Behaviour Science*, 133: 186-198.
- Padalino, B., Zaccagnino, P. & Celi, P. (2014). The effect of different types of physical exercise on the behavioural and physiological parameters of standardbred horses housed in single stalls. *Veterinary Medicine International*. doi: 10.1155/2014/875051. 2015-02-17
- Pereira Leme, D., Parsekian, A.B.H., Kanaan, V. & Hötzel, M.J. (2014). Management, health, and abnormal behaviors of horses: A survey in small equestrian centers in Brazil. *Journal of Veterinary Behavior*, 9: 114-118.
- Thorne, J.B., Goodwin, D., Kennedy, M.J., Davidson, H.P.B. & Harris, P. (2005). Foraging enrichment for individually housed horses: Practicality and effects on behaviour. *Applied Animal Behaviour Science*, 94: 149-164.
- Visser, E.K., Ellis, A.D. & Van Reenen C.G. (2008). The effect of two different housing conditions on the welfare of young horses stabled for the first time. *Applied Animal Behaviour Science*, 114: 521-533.
- Waters, A.J., Nicol, C.J. & French, N.P. (2002). Factors influencing the development of stereotypic and redirected behaviours in young horses: findings of a four year prospective epidemiological study. *Equine Veterinary Journal*, 34: 572-579.

- Whisher, L., Raum, M., Pina, L., Pérez, L., Erb, H., Houpt, C. & Houpt, K. (2011). Effects of environmental factors on cribbing activity by horses. *Applied Animal Behaviour Science*, 135: 63-69.
- Wickens, C.L. & Heleski C.R. (2010). Crib-biting behavior in horses. *Applied Animal Behaviour Science*, 128: 1-9.
- Wrange, C. (2014-09-25). Hästens foder: den växande hästen.
http://hippocampus.slu.se/hastens_foder/vaxande_hast/unghast.cfm?Call=foder [2015-03-23]